

Pauli ad Hebreos. **Epistola Cl. Clementis** cum hac concordat, & sensus nimurum utriusque scriptura pluriā similitudinem ferunt. Dicitur tamen esse & alia Clementis elemens. Disputatio de Apionis. Quae in aliis ueteribus habita minime reperimus, quia nec pura in eis & in corrupta apostolica fidei regula mansile deprehenditur.

De libris Papie. Cap. XXXIX.

An. D. 97. **Papie quoq; feruntur quinque libri, qui ad titulatur, Verborum Domini nictorum explanatio. Horum facit & Irenaeus mentionem per hac uerba: Hac autem & Papie Ioannis auditor, Polycarpi uero condiscipulus & sodalis, uit unus ex antiquis, protestatur in primo libro suo: quinque enim volumina conscripsit. Hac quidem Irenaeus de Papia. Ipse uero de se ita indicat, tanquam qui non ab apostolis, sed ab eorum discipulis suscepit, sedem, per hac uerba: Non pigebit autem nos tibi omnia quia quondam a presbyteris dideimus, & bene retinemus, recordantes exponere cum interpretationibus suis, & ut eorum ueritas habeat explicare. Neque enim multa dicentibus, sed uera tradentibus auctoritatem, neque his qui hominum precepta, sed qui Domini mandata memorabant ab ipsa ueritate suscepit. Quod si quando aduenisset aliquis ex his qui secuti sunt apostolos, ab ipso sedulo expicabar, quid Andreas, quid Petrus dixerit, quid autem Philippus uel Tomas, quid uero Iacobus, quid Ioannes, aut quid Matthaeus, uel alius quis ex discipulis Domini, quaeve Aristion, uel Ioannes Presbyter, certi discipuli dicebant: nec enim tantum mihi librorum lectiones prodebat credebam, quantum tuuocis praesentisq; magisterium. Sed mihi dignum uidetur intendere, quod secundo nomine Ioannis enumerat, & eum quidem cuius primo meminit. Petro & Iacobo ac Matthaeo, certeisq; apostolis locat, quem sine dubio ipsum Euangelistam & apostolum esse conit. Alium uero Ioannem, distinctione quadam facta, extra apostolorum numerum collocat, praeferens ei Aristionem quendam, & eidenter eum Presbyterum nominat, ut per hanc comprobetur uerum esse illud, quod quidam Asiatici scribunt, quod duo sint apud Ephesum sepulchra, & utrumque Ioannis appellentur. Quibus si diligenter intendamus, fortassis secundus hic erit Ioannes, si ille non creditur primus, sub eius nomine reuelatio haberet quae appellatur Ioannis. Sed & hic ipse, de quo nobis sermo est, Papias, apostolorum le verba ab his, qui sequuti eos fuerant, Aristione uidelicet, & Ioanne Presbytero assentit suscepisse. Vnde & frequenter nominatum in commentariis suis a Ioanne & Aristione traditi sibi de singulis quibusque commemoratur. Memint sanely idem ipse etiam de quibusdam mirabilibus in opere suo, que pretereunda minime censeo. Per Philippi enim euangelii filias prophetias hec sibi tradita esse designat, mortuum resurrexisse suis temporibus dicit. Sed & de Iusto, qui cognominatus est Barsabas, referit miraculum ingens, quia uenenum biberit, & nihil ex hoc triste pertulerit propter Domini fidem. Iustus autem ipse est hic, qui post Saluatoris ascensum a sanctis Apostolis cum Matthia ad Apostolatus sortem statutus est, sicut in Actibus Apostolorum commemoratur. Dicit autem & alia plurima a maioribus sibi tradita miracula & nouas quasdam parabolae Saluatoris, & doctrinam incognitam, magisq; fabulosam, mille annos futuros post relute.**

Iustus Barsabas. **Mileniorum error quo.**

resurrectionem, quibus corporaliter regnum Christi in hac terra futurum gredi xxi. sit. Sed ego puto cum spirituales & mysticas apostolorum traditiones corporaliter & secundum literam suscepisse, nec posuisse discernere ea quae Eusebij iudicavit in figuris uel laetentibus & parvulis loquebantur, qui & revera etiam ciui de Papia, ex ipsis que conscripsit opusculis exigui sensus uit, & minus capacis ostendit. Multis tam en post se ecclesiasticis uiris erroris huius praebevit causas, auctoritatem dogmati tantum ex uetusitate tribuens, non etiam exortatione dictorum, sicut Irenaeo, & si quis alius eum in hac parte uisus est lequi. Alia quoque quamplurima supra memorati Aristionis refert tanquam ei ex uerbis Domini tradita, & Ioannis presbyteri: quasi quis uult plenius noscere, ipsos eius relegat libellos. Nos tamen illud auctumimus ex his, quod de Marcus Euangelista his protulit uerbis: Etiam hoc (inquit) presbyter narrat, quod Marcus interpres fuerit Petri: & quaecunque meminerat ab eo dicta, conscripsit. Non tamen per ordinem ea quae a Domino dicta sunt uel facta, digessit: quia non ipse auditor Domini fuerit uel sector. Sed nouissime (ut dixit) Petro adhaesit ad usum ac ministerium praedicandi, non ad conscribendos domini sermones. Itaque nihil peccauit Marcus in eo, quod ita quedam scriperit, quasi qui sparsim audita recordari videatur. Et hoc solum sat satis egit, ne quid ex auditis omittat, aut aliquid fallit scriberet. Hec de Marco scribit Papias. Sed & de Mattheo ita refert: Mattheus quidem scripsit Hebreo sermone. Interpretatus est ait ea q; scripsit, uniusquisque sicut Mattheus. potuit. Hec etiam de Mattheo. Titulus sane idem Papias testimonij ex epistola Ioannis prima, & Petri similiter prima. Simil & historiam quandam subiungit de muliere adultera, qua accusata est a iudeis apud Dominum. Habetur autem in Evangelio, quod dicitur secundum Hebreos, scripta ista parabolam. Sed de his ita sufficiant.

Ioan. 8,

ECCLESIASTICAE HISTORIAB. LIBER Quartus.

Qui sub imperio Traiani Romanorum, uel Alexandrinorum Episcopi fuerint. Cap. I.

Dodecimo anno Principatus Traini Cesaris Cerdō (quem paulo ante memorauimus Alexandrinorum gubernare plementum obiit, post quem quartus ab apostolis, Primus nomine, sacerdotij inibi iura suscepit. Eadem tempestate Alexander quoque Romae cum octauum annum Euariifus lacerdotalis administrationis implevit, quinta successione post Petrum atque Paulum plebis gubernacula sortitus est. Et quidem saluatoris nostris institutio, eccliariumq; profectus crescebat indies. Iudaeorum porro funera densissimis cladibus exigitabantur. Itaque postquam predictus Imperator annum decimum octauum principatus ingressus est, rursum Iudeorum tumulus exarsit, quo magnus mox numerus gentis eius occubuit. Nam & Alexandria & per Agyptum uel Cyrenam tanquam atroci quodam seditionisq; spiru exagitati, primo simul commanentibus uiciniq; gentibus inferre certamina. Tum deinde paulatim seditione crescente, sequenti iam anno bellum publicum & non minium intulere Roma no ducit Lupo cuidam in partibus Agypti. Ascani primo pratio ludos sequita uictoria est. Sed gentiles, qui exacie fugerant, irumpentes Ale-

An. Do. 116.

Cerdo Alexan-

drie episco-

pus obiit. Pri-

us succedit.

An. Do. 110.

Alexander Ro-

me Euariifo

substituitur.

An. Do. 116.

Iudei tumulus

occubuit.

A.D. 117. **Marius Turbo.** **tes** Alexandriam, Iudeos, si quis forte inibi repererant, captos interemere. Quorum auxilio destituti, reliqui qui apud Cyrenen rebelles extirparant, ut latdesperantes ad agros Aegypti & castella iusta uertuntur duce Luca, Aduersus hos Imperator multit exercitum peditum atque equitum, sed & nauali manu Martium Turbonem: qui multis sanx prelijs, nec paruo tempore confunditus, multa milia Iudeorum, non modo apud Cyrenen, sed & in Aegypto, qui Luca auxilium ferebant, prostrauit ac perculit.

Qualia sub codem p[ro]ficiunt iudei. Cap. II.

A.D. 117. **P**rincep[er]t uero Romanus etiam eos qui apud Mesopotamiam constitebant luges ratus similia austuros, Lucio Quintio praecepit delere pruinciam funditus, ac totam gentem penitus excidere. Tum ille directio a cie magnam eorum multitudinem sternit. Cuius facinoris gratia Quintius remuneratio n[on]c ab imperatore prouinciae Iudea adeptus est predicatum. Sed haec etiam Gracorum gentilium historiographi per singulas quique aetates ordine eodem memoria tradiderunt.

Qui sub Adriano fidei defensione scripserint. Cap. III.

A.D. 119. **Imp. Cef. Aeli vs. Adrianus.** **T**raiano autem uiginti annis minus sex mensibus principatus perfundo, Aelius Adrianus incepta succedit. Huic Quadratus oratione plenidiu[m] Apologeticum librum pro nostra religione conscripsit, & ualidissimis communione assertioribus obvritu[n]ionam quidem maligni quidam homines sub eodem principe nostros nrebantur incitare. Qui liber hodie[rum] seruant & apud nos, & apud multos ex fratribus nostris. Ex quo volumine indicia magni cuiusdam uiri, & mentis ac fidei apostolicae, eius scilicet qui conscripsit, colliguntur. Id est igit[ur] ipse sua antiquitas specimen talibus exprimit uerbis: Nostris autem Salvatoris, inquit, opera temperadeant uiu & uera in his qui sanati fuerant, & in his qui a mortuis exuati sunt. Non enim uisi sunt tantummodo uel resurgere, uel sanari, sed perpetuo ab hominibus uidebantur non tantum Salvatorem presente, sed & post discelum eius multis temporibus, ita ut aliquanti qui ab eo uelcurarit, uel resuscitati sunt, etiam ad nos usque tempora perdurant. Et de hoc quidem satis dictum. Sed & Aristides uer[us] fidelis, & pietate nostra religionis logeticus pro imbutus, Quadrato simile uolumen ad Adrianum pro fidei nostra ratione conscripsit. Cuius etiam nunc scripta seruantur.

Qui sub codem Romanorum Alexandrinorum, fuerint sacerdotes. Cap. IIII.

A.D. 221. **Xystus Rome.** **T**ertio autem eiusdem principatus anno, Alexander Episcopus Romae uerbis sacerdotium simul ac uitam finivit decennio expiato. Huic P[ro]p[ter]e Iudeus subrogatus est Xystus. Sed Adriani eodem tempore defunctus Primo, Alexandria. duodecimo sui sacerdotij anno, episcopatum Iudeus excepit.

Episcopi Hierosolymorum ab exordio Salvatoris usque ad tempora memorata. Caput. V.

In Hierosolymis sane episcoporum tempora successionesq[ue] nullis ad integrum monimentis conservata reperimus, eod quod ualde ad breue tempore mortis celeritate precepti, sacerdotio singuli quicq[ue] functi perhibeatur, ita ut quantum ex ueterum lectione coperio, ad tempora usq[ue] principis Adriani, sub quo Iudei excidium passi sunt, tradant quidecim episcoporum successio[n]es esse

A.D. 117. **nes** esse decussas. Quos, omnes autem Hebreos antiquis originis extitisse, & 15. episcopi scientiam Christi fidelier recepisse, & ideo inunctanter ab his qui poterant Hierosolymis de fidei merito indicare, sacerdotio quoq[ue] usos esse dignissimos. Quippe morum usq[ue] cum omnis tunc ecclesia ex Hebreis fidelibus coaceruata firmataq[ue] uidere ad tempora incipientibus ab apostolis, & perdurantibus nimis usq[ue] ad illud tem[us] Adrianus Cesar[us] excidit, quo Iudei terum deficientes a Romanis, magnis rursum prelijs fuerant. subiugati sunt. Igitur quia per idem tempus allumere episcopos ex circumscriptione cessatum est, necessarium uidetur omnes a primo usq[ue] ad id temp[us] Episcopi enumerare pariter sacerdotes. Primum itaque Iacobus, q[ui] Domini frater est mitans. inde Tobias quintus, & Benjamin sextus ac septimus Ioannes, tum Matthi de, ac duxdecimus Leui, posthunc Esrem, & quartus decimus Ioseph, ac filii omnium Iudea. Iste sunt ferre omnes qui Hierosolymis episcopi ab apostolis ad illa usq[ue] tempora, que superius delignauimus, plebi illi ex circumscriptione praefuerunt. Roma autem duodecimo anno memorati principatus Xylo duodecim anni eccl[esi]e gubernaculis functo, Telephorus septimus ab apostolis subrogatur. Anno post quem & uno mense Alexandrinus An. Do. 134 eccl[esi]e moderans Eumenes sexta successione suscepit, cum decessor eius undecim annis populo prauis.

Excidium nouissimum iudeorum temporibus Adriani. Cap. VI.

Verum Iudeis mortibus ac factioribus rursus ad maiora progressus Rufus Iudea solentem gentis acerrime comprimebat, multa millia pauci uitorum, foeminarum, puerorumq[ue] conficiens, quorum terras fure bellum Romano uendi cabat imperio. Tempore quo ista gerebantur, ducebatur exercitum Iudeorum Barchochabas quida, quod nomine significat stellam, ceterum uir crudelis & An. Do. 131. sceleris: Sed ex vocabulo suo uelut uilibus mancipijs persuadebat, le ob fa Barchochabum eoru[m] fidus magnu[m] coelum delapsum, a gris mortalibus, & longa obsecrata damnatis, ferre lucis auxilium. Igitur cum maxime belli huiusmodi incrementa consercerent, decimo octavo anno principatus eiusdem apud Beithera oppidum praeludium Hierosolymis uicinum, cum longior à Roma. An. Do. 136. tendetur oblidio fame ac siti perduellibus intrinsecus ad extremum Bithera op[er]ationis adductus, postquam dux ipse praecepit metas suo facinore pidam. penas exsoluit, omnis haec natio iam ex illo ab omni regione finitima Hierosolymorum penitus acbaratur, cum sanctio[n]e diuinæ legis, tum maxime constitutionibus & decretis Adriani, ita ut de excelsiore quidem prospere. At eminus eis saltu paternum solum profanis obutibus licet impicere. Arilon Pellaus historiographus ista prosequitur. Ita factum est, ut ciuitas post interitum Iudeica gentis, in colis mox in eam peregrinæ nationis confluenter, permixtis ciuib[us], etiam ipsa Helia appellaretur ex cognomene Imperatoris Helij Adriani: & ut in Romanorum ius conuera, titum patiter mutaret, & nomen.

Qui temporibus iisdem falsi nominis principes existerint. Cap. VII.

Citatur ex gentibus ut inibi coepit ecclesia congregari primus post episcopo. An. Do. 136. pos ex circuclatione, sacerdotium ciuitatis illius accepit Marcus. Cumq[ue] Marcus prius iam refulgentibus in modum clarissimorum siderum ecclesijs ubiq[ue] ter mus Hierosolymit uigente etiam per omne hominum genus fide, qua cuncti pariter solymorum exterior crediderant: illi totius bonitatis amulius dæmon, ut pote ueritatis intelligentia: & salutis humanae hostis perpetuus, omnia molimina contra Deum Eccleiam

Ecclesiastam uerans, qui prius externis eam persequutionibus & hostilibus oppugnauerat, nūc malignis quibusdam uiris & deceptoriibus reperitis, in testimonio bello eam quaterē nititur, scilicet ut fraudulenti fallaces ep̄ homines nostra religionis simulato tantum nomine indui, fidelium quidem si quis forte persuasionis sua fraude deciperent, pessimarent: ignorantes uero fideli nostra mysterium, peruersi & feralibus suis uel gestis uel assertioribus impeditos, a desiderio uerae fidei & salutis longius submouerent. Iḡi tur humani generis deceptor antiquus post Menandrum, quem supra retulimus Simonis successorem, uelut quandam bestiam bino ore sibilantem, binisq̄ linguis diabolica uenena umbrantem, Saturninum quendam Antiochiae genitum, & Basiliden Alexandriæ ortum produxit. Quorum uterq; suis in regionibus officiis imp̄ia ad Deo iniulta condidit disciplina. Er quidem omnibus penē Saturninum eadem qua Menandrum cōmentatum esse significat Irenaeus. Basiliden uero prætextu mystica doctrinæ in immensum retendit mentis in p̄tē cogitatum, dum prodigiosa fabula cōscripta libimet complacerent.

An. Domini
134.

Saturninus
hereticus
An. Do-
mini 138.

Qui fuerint iunc ecclesiastici scriptores. Cap. VIII.

Sed è contrario multi ad modū Ecclesiastici uiri pro ueritate fortiter stare, ac scriptis quoq; & assertionibus uera ratione subinxis, pro apostolica & ecclesiastica traditione certare, ut ex librorum monumentis etiam posteris Agrippa liber ad cauenda hæreticorum uenena, munimen & subsidii præberet. E quibus peruenit ad nos liber celeberrimus, scriptor id temporis Agrippa Ca- aduersus Ba- storis, confutationem Basiliidis ualidissimam continens, per quem ueritas filiis hæreticis ac callidissimis uiri ad decipiendum nimis apta detegitur. Denique cum publica ret eius arcana, dixit eum de Euangelo quidem quatuor & uiginti commentarii condidit: prophetas uero libimet nuncupasse quodam Barchabam apud Hiero & Barchob, aliosq; qui non quam extiterint, quos ipse tamē cōstituerit tibi, apicum legi uocabulis, ut esset appellatio ipsa terribilis, nominaret. Doceatur Marcob. etiam eum refert immolata absq; illo respectu conscientia degustanda, & sine scrupulo atq; indiscretè fidem negādam persecutionis réptibus. Se- catoresq; suos ad morem Pythagoricum docuit quinquennio silere. Addit alia quoq; non pauca, quibus seclæ huius errorē penitus à se comprehensum & confutatum esse declarat. Sed & Irenaeus scribit coizuum, répore & mortibus memoratorū fuisse Carpocrate quendam, superstitutionis alterius, qui Gnostici appellantur, uocabulo & ab scientia conficto auctoris. Qui sanè præfatis Simonis magi, non ut ille clam, sed publicè ac palam tradebat, & uelut pro summis atq; optimis studijs laude confessam ac publicam de nefarioris artibus ad deceptis auditoribus requirebat, & magicas tenebras in luce publica perorabat, de amatorijs dūtaxat, somnisq; immissis, ac dæmonijs parhēdatis, alijsq; umilibus fraudibus. Deç his conseqüenter doceri oportere omnem hominem decernebat, qui ad perfectionem sui mysterij, vel potius sceleris, cuperet peruenire: afferens non alter unumquemq; effugere posse mudi huius principes, uel declinare, nisi per huiuscmodi facinorū sua cuncta nefaria debita soluerentur. His igitur ille totius boni æmulus utens sua malignitatis ministris, tam eos qui post fidem ab his decipiebantur, rapiebat ad tenebras sempiternas, quam illos qui nec dum crediderant, tanquam hac Christiani esse nostra religionis infamia, submouebat à fide, dum ob execrabilē ho- rum hominum uitam, ipsam Christianorum professionem audiens, quique finiebat, uitaret. Nec alii unde hæc suspicio de nobis, tanquam uerē imp̄ia & incalit fuerat exorta, quam ut aslereretur in licitis plebem nostram stupris ac pro- miscuitib; habitis, in matrib; ac sororib; pollui, atque ab exercandis infanticidij

infanticidij dapi bus funestari. Sed non in lōgum d̄drauit infamia, ubi se ipsa cōp̄it ueritas aperire: quin imo & clarissim ac splendidius illucentiæ uita no- strorum, extinguebatur continuo superstitionis caligo figmenti. Et singulis uel multitudinib; ac multiformes species diffuentibus, proficiebat & extollebat indies solus uera & catholica Ecclesiæ splendor, nulla temporum ua Veritas ec- clie, via per omne genus hominum sapientia, doctrina, fide, & actibus resplendebat. Etenim ipso confessum tempore, quo cōoperat, opprobrii huius flamma per unius, nitens, convincti & arguit falsitatem, nec passa est adulterino maledicitoru fuso, Ecclesiæ castitati pudicitiamq; lacerari, in tantum ut ex illo ad nostra usque tempora nullus tam fauæ mentis existent, qui honesta- tem & castitatem plebis nostræ or sacrilego concinnatis macularet op- probriis, sed ad Romanos & Græcos & Scythas ac Barbaros, & ad ipsas pē- nē in ultimis orbis partib; recōditas nationes in tantu suauis odor de Eccle- siæ gestis & diuinis quiddam respirans sanctæ cōuerstationis aura peruenit: in tantum ad aures omnium ac mentis felix Christianorū fama perfecta est: ut omne huminum genus legibus & superstitionib; patrib; derelictis, se ad fidem Christi converteret: omnisiq; barbaries genuina feritate deposita, ad leum cōcureret discere ab eo, quia mitis eis & humilis corde. Extiterūt p̄ Matth. 11. tate per diuinā gratiā uite tēpestatē eruditissimi, qui probabiliter & suffici- ciente obscena hæreticorū cōmenta cōuincerent: & quid uera fides in ec- clie catholica castitati haberet, ostenderet. In quibus Eusebius celebrerit reticere, qui integrissimā traditionē Apostolica p̄ predicationis sim- pli sermoni cōscriptā in quinque libris memoria tradidit. Vbi et de suis ipse temporib; aliquāta cōmemorat, & de quibusq; qui simulacra collocaeāt, talia quædam scribit: Quibus inquit, templo, imo potius sepulchra fecerit, sicut etiam nunc uideamus. E quibus est unus Antinous seruus Adriani C. satis, cui agones annui celebrantur, qui Antinoj appellantur, nostris adhuc An Do. 137. temporibus instituti. Nam & ciuitatem condidit eius nominis Antinoiam: & cōpli ei, & sacerdotes instituit, ac prophetas. Sed & lustinus fidelissimus iustinus f hi nostræ philosophia sectator, & in Græcorum disciplinis eruditissimus, scri- bens ad Antoninum Apologeticum pro nostra religione librā, horū memi marty. An. Do. 141. nūta dicit: Non mihi uidetur absurdū, meminisse hī sit etiam de Antinoō Do. 141. quod nuper gestum est, quem omnes timore Principis quasi Dei colere cō- perunt quām bene nouerint, quis qualis uero paulo ante fuerit, & unde dux- erit genus. Idem quoq; ipse etiam ludaici bellū, quod nūc gerebatur, memo. An Do. 13. riam faciens, talia quædam referit: Etenim in hoc quod nūc geritur, bello lu- Barcochaba- daico. Barcochabas princeps ludaica factionis, Christians solos, nisi nega bas dux me- rent Christians tanquam blasphemos ad supplicia rapi iubebat. In quibus li- deorum in-bris etiam de conuersione sua quam habuit à gentili philosophia ad uerae Christians, ligionis fidē, quod nō absc̄ probabilitate & examinato iudicio ad hæc iustinus quo- cōversus sit, hoc modo scribit: Nam & ego ipse inquit, lectis Platonici insī modo factis tuus, audiens infamati Christians, & uidens eos impavidos ad suscipiendā Christians, mortem, atq; omne supplicium tolerandū, considerabam quod impossibile esset in malitia eos & in libidine conuerlari. Qui enim aliquādo uoluptuo- tus & luxurijs deditus, & qui humanis carnibus uesci delicias putet mortē libenter amplectitur, quo scilicet ipsa cōfessum careat, pro qua infamari ma- litie uoluptate: Quinquo uiuere perpetuo (si licet) & latere iudicia, in hoc magis operare, nedum semetipsum statutum, ac professam morti studere et of- fore. Sed & idem ipse uir scribit: Adrianū principē suscep̄tis à Serenio Gran- ano clarissi-

ano clarissimo uiro, praeside, literis, in quibus de Christianis percontabatur, rescripsisse, quod non esset iustum Christianos nullius criminis reos, abeget iudicio legibusque puniri. Simul & exemplum epistola ipsius subjicit contingit hunc modum.

EXEMPLVM EPISTOLAB IMPERATORIS.
Adriani ad Minutium Fundanum, Procos. Afz. Cap. IV.

Acepit literas ad me scriptas à decessore tuo Serenio Graniano clarissimo iure & non placet mihi relationem silentio praterire, ne & innocui perturbentur, & calumniatoribus latrociniis tribuantur occasio. Itaq; si evidenter prouinciales huic petitioni fuz adsefalent aduersum Christianos, ut pro tribunali eos in aliquo arguant hoc ex equi non prohibeo. Precibus autem in hoc solis & acclamationibus uti eis, non permitto. Etenim multo æquius est si quis uoler accusat, te cognoscere de obiectis. Si quis igitur accusat & probat aduersum leges quicquam agere memoratos homines, pro merito peccatorum etiam supplicia statuas. Illud mehercule magnopere curabis, ut si quis calumnia gratia quemquam horum postularerit reum, in hunc pro sui nequitia supplicij sætoribus unidices.

Qui principatus Antonini Romanorum Alexandrinorum ius fuerunt sacerdotes. Cap. x.
An. Do. 139 V Erum Adrianus post hac uice simo & primo sui principatus anno
in omibz: & Antoninus, cognomento Pius, Romanorum suscepit in-
perium. Huius primo anno Telephorus annis undecim sacerdotio in
Roma administrato, uita decessit, & Hyginus episcopatus sortem Roman-
suscepit ecclesia. Veruntamen Irenaeus referet, Telephorum martyrio ulta-
finisse: simul indicans, Hygini episcopi temporibus, Valentiniu[m] autore
Valentiniu[m] haeresi exstitisse: & Cerdonem quendam erroris illius princi-
pem, quem postea Marcio sequutus est, eosq[ue] uno tempore Rom[am], sed di-
uersis impetratibus feruisse. Scribit autem ita.

De his qui sub eodem tempore deuias asseruerunt sectas. Cap. XI.

Nam Valentinus uenit Roman sub Hygino. Inuituit autem tempori
bus Pi^j, & ad Anicetum usq^a durauit. Cerdō uero qui ante Marcionē
fuit & ipse sub Hygino, qui erat in urbe Roma ab Apololo nonus episco-
pus, uenit. Qui tamen aliquando quidem quasi p^onentis, & errorem confi-
dens exscusat, aliquando rufum occulta, interdum etiam publice impie-
tem docebat, in quo conuictus, a cœtu fraternitatⁱs arceut. Haec autem lie-
nus dixit in tertio aduersus h^eretes libro. In primo autem libro nihilominus
de Cerdone h^ereⁱditur. Cerdonem uero in libro secundo de Cerdone h^ereⁱditur.

Marcion. Cerdon aero a lectoribus Simonis impetratis lux
occasione sumptus Romam uenit sub Hyginio: ibi docuit, quid si quis
an. Domini 42. a legē & prophetis prædictus est Deus, non est ipse pater Dominus noster
Iesu Christi, quia ille quidem notus erit, hic autem ignotus: & ille iustus,
hic autem bonus. Cui succedens Marcion Paucum sicut suorum precordiorum
et membra.

blasphemans, auxit doctoris infamam. Idem quoque Irenaeus, immensus profundum Valentini erroris de materia & ceteris validissime coaguit, & serpentis in modum cæcii semetipsum latebri obteguntur, in lucernam pro-

*Marcus ha-
eticus. An.
trahit ac denudat. Iis adiungit & de Marco quodam, quem dicit magis
aribus imbutum & apprime enituisse. De cuius profanis superstitioni-
bus. Si*

148. *Bus, & arcanis non tam sacrī quam sacrilegis, & mysticis mysterijs
scribit: Et enim quidam eorum thalamum, construunt, & nefarium quod-
dam initiandi celebrant genus, tanquam secretis quibusdam carminibus, ac
verbis, non tam sacrī quam execrabilibus eum qui introducitur, coele-
stantes, spirituales nuptias aiunt esse quod faciūt, infar uidelicet superemari-
conjugari.*

the following day, he was still in the same condition.

conjugationis. Adducentes uero eos ad aquam, & baptizantes, hęc super eos proferunt uerba: In nomine, aiunt, ignoti patri omnium, & in ueritate omnium mare, & in eo qui descendit in leuit. Alij uero Hebraica nomina ad paucum re audiencent super eos quos initiant, terribiliter loquuntur. Hęc de secta toribus Marci Irenaeus scribit. Quarto autem episcopatus sui anno cū decebat filius Hyginus, Romana ecclesia sacerdotium Pius suscepit, apud Alexandri uero Marcus dicitur decimotertio anno episcopatus sui Eumenide defunctus. Qui Marcus cū decebat annis sacerdotium administrasset, Celadiōni post obituā suā ecclesiā gubernacula dereliquit. Pius uero in urbe Roma quindecim annis in sacerdotio expletis, Aniceto post se tradidit sedē. Cuiusitem xandrinus. Egessipus referat semetipsum Romanum uenisse, & permansisse inibi usq; ad Eleutherum, qui post Anicetum subrogatus est in episcopatu. Qui Egessippus uero, simul florebat Iustini habitu philosophi diuinum prædicans do uenerit Ro- ffectio defendens. Qui & aduersus Marcionem scribens, cōmemorat de eo 179. quod adhuc superesse eo tēpore quo scribēbat. Denique ita dicit: Marcion uero quidam Ponticus, qui hodie super est, docet homines illiā credere esse Deū maiorem conditorem Deo. Hęc ille hominib. ingerens, & dæmonib. adiutoribus urens, multis blasphematis perfusus, ut negaret creatorem omnium Deum ipsum esse patrem Christi, sed alium quendam, qui quasi maior hoc esset. Et tamen omnes sectatores eius Christiani appellantur, ita nimis sicut omnes communī uocabulo, cum diuersae sint facte, philosophi nuncupantur. Sed & post pauca nihilominus dicit. Est autē & nobilis liber aduersus omnes hæreses compositus, quem si uultis decurrere, dabimus.

De Iustini defensione apud Antonium. Cap. XII.

Hic autem ipse Iustinius scribit etiam contra Paganos volumen insigne sed & alios libros pro nostra religione, in quibus ad Antoninum principem, qui cognominatur Pius, sermonem dirigit, scribens & ad Senatum. In urbe etenim Roma maxime cōsistebat. Denique in uno ex iis libris, etiam de farricino uolens quis uel unde esset ostendere, hoc modo scribit: *Instituti volumē aduersus gētes An. Dom. 142. Titulus seu po- lli subscriptio*

IMPERATORI AELIO ADRIANO ANTONINO PIO. CAE.
sari Augusto, & Ierifissimo philosopho: & Lucio philosofo Casaris pro-
prio filio, ac Pij adoptivo, amatoris sapientie: & sacro Senatu, atque omni popu-
lo Romano, pro iuris ex omni genere hominum congregatis, & iniusto o-
dio laboratibus, ac non digna patientibus, Iustitus Prisci filius Bacchiadis, ex sarcem.
urbe Neapol. Palestina, unius pro omnibus hoc deferre postulatum. Sed in
terpellatus id est Imperator in Asia ab his qui uaria iniuriarum generē allige-
bantur tale re scriptum ad uniuersos Asiae populos promulgauit.

Epistola C. scribi Antonini ad Asinios de professione nostrorum Cap. **XIII.**

IMP. CAES. MARCVS AVRELIVS ANTONIVS
AVG. ARMENIVCS. PONT. MAX. TRIB. POT.
XV. COS. III. VNRIVERSIS SIMVL PLE-
BIS. ASIAS SALVTEM

Ego quidem non ambigo, tamen diis ipsiis cura esse, ne quis noxius lateat. *Epistola Anto-*
Multo enim magis illis conuenit, punire eos qui ipsiis immolare nolunt, nisi Cesaris
quam uobis. Sed uos cōfirmatis certū quos persequimini sententia, q̄ ad Aſtūcos
de uobis habent dicētes, uos impios & sine Deo esse. N̄e & optabilius ha pro Christia-
bent animam ponere pro Deo suo, & mortē liberter amplecti, quam uobis n̄is.
talibus adquiescere, & in uestra religionis iura cōcedere. De mortalib. aut
AA terre

722 terra qui uel facti sunt, uel etiam nunc fiunt, absurdum non erit inerorem uestrum iusta commotione solari. Quoniam quidem comperi, quod in huiusmodi rebus, ad illorum iniuidam communes casus transferitis. In quo illi quidem maiorem fiduciam accipiunt apud Deum. Vos autem in omni tempore quo de talibus ignoratis, ceteros quidem deos negligitis; cultum uero immortalis Dei, quem Christiani colunt, expellitis & deturbatis, uicis ad mortem cultores illius obseruantes persequentes. Super quibus pluri-
mi ex prouincis iudices etiam uenerabili Patri nostro scriperant. Quibus rescriptum est ab eo, ut nihil omnino molestia huiuscmodi hominibus gerarent, nisi forte arguerentur aliquid aduersum Romanum regni statum moliri. Sed & mihi ipse de his quam plurimi retulerunt. Quibus ego paternam secutus sententiam, pari moderatione recripsi. Quod si quis persulit huiuscmodi hominibus absque ullo crimine mouere negotia, ille quidem qui delatus pro hoc nomine fuerit, absoluatur, etiam si probetur id esse quod ei obijicitur, Christianus. Is autem qui crimen obtendit, reus poena ipsius quam obiecit, existat.

Proposta Ephebi publice in conuentu Asiae.

Quae de Polycapo discipulo Apostolorum ferantur. Cap. X I I I I

Melito Sarden
sis episc. Anno
Dom. 176.

Hec ita gesta esse, testatur etiam Melito Episcopus Ecclesiae Sardensis, in eo libro quem ad Imperatorem. Verum profide nostra ac religione conficeris, qua tempestate etiam Anicetum Romanam Ecclesiam praesidente, Polycarpum Romanum uenisse, atque habuisse sermonem cum ipso Aniceto de paucis die Irenaeus referit. Sed & alia quedam de eodem Polycapo scribit, qua me dignum uidetur corpori huic nostrae narrationi inserere. Tertio igitur lib. aduersus heres haec de eo commemorat Irenaeus: Polycarpus, inquit, qui non solum ab apostolis eruditus est, neque solum conuerterat eum cuiusque Dominum uiderant, sed & ab ipsis apostolis ordinatus est Smyrnæorum ecclesia episcopus, quem nos quoque in prima etate nostra uidimus. Diu etenim permanens in uita, & longa etate perdurans, nobilis uiuendo, sed & moriendo nobilior extitit: quippe qui uitam martyrio consummavit. Docebat autem semper ea que ab apostolis ipsis didicerat, & haec ecclesia tradebat, quae sola uera ducenta sunt. Quorum testes sunt omnes Ecclesiae, qua in Asia constituta sunt: & hi qui per tempus etiam nunc in Polycopi successione perdurant. Multo autem uerior & fiducior huius historie est, & ueritatis testis, quam Valentinus & Marcius, & ceteri peruersi mentis homines. Qui etiam sub Aniceto Romanum petrexit, & multos ex supra dictis haereticis ad Ecclesiam Dei conuertit, hanc solam predicans tenendam esse ueritatem, quam ipse scire se ab apostolis suscepisse, quam & tradebat ecclesia. Et fuit adhuc etiam nunc, qui audierant ab ipso quod Ioannes apostolus discipulus Domini, apud Ephesum cum balneis laundi gratia fuisse ingressus, & uidisset ibi Cerinthum, exiluerit continuo, & discesserit non lotus, dicens: Fugiamus hinc, ne & balne ipse corrunt, in quibus Cerinthus lauator, ueritatis inimicus. Idem etiam ipse Polycarpus, Marcius aliquando cum occurrisset, dicenti sibi: Agnosce nos respondit: Agnoscere agnoscere primogenitum Satanam. Tanta tunc apostoli atque eorum discipuli in religione cautela utebatur, ut ne uerbis quidem communionem cum aliquo eorum qui a ueritate deuiauerant habere paterentur. Sicut & Paulus dicit: Haereticum hominem post unam & alteram correptionem deuita, sciens qui peruersus est huiusmodi, & peccat,

cum

723 cum sit a semetipso damnatus. Extat & epistola Polycarpi ad Philippenses scripta per uida, ex qua formam fidei eius ac prædicationis (si quis fortelatus sua felicitudinem gerit) capere potest. Haec tenus Irenaeus. Polycapus uero in ipsa epistola quam ad Philippenses scriperat, utitur testimonij de prima Petri epistola.

Ut Polycarpus sub Vero, alijs nonnulli, Smyrne martyrum positi sint.

Cap. X V.

Sed enim Antonino, qui plus cognominatus est, uicesimo & secundo An Dom. 162. anno principatus exacto, Marcus Aurelius Verus, & Antoninus filius M. Aurelius eius cum Lucio fratre succedunt. Quo in tempore Polycarpus maxi. Verus. mus persecutionibus Asiam quatientibus uitam martyrio finivit. De quo plane nacelarium duximus memorie tradere, maxime cum scripta ex. An Dom. 162. tet epistola ex persona Ecclesie Smyrnæorum ad Ponti Ecclesiæ data, qua de martyrii eius beato fine designat. Cuius exemplum infra scriptum est.

ECCLESIA DEI Q. VAE EST APVD SMYR NAM.

Ecclesia Dei constituit apud Philomelium, & omnibus quæ ubique sunt sanctis Ecclesijs catholice, misericordia, & pax, & charitas Dei patris, & Domini nostri Iesu Christi multiplicetur.

Epistola ecclie
sæ Smyrneo-
rum de marty-
rio diu Poly-
carpi.

Scriptimus uobis fratres de martyribus, & de beato Polycarpo, qui uel signaculo quodam martyri sui finem persecutionibus posuit. Et paulo post describentes etiam ceterorum martyrum agones, talia quedam scribunt. Deterrere etenim uolentes inspectantem populum, nunc flagris uel que ad interiora uiscerum martyres lanibant, ita ut abdita corporis, & que natura in arcans locauerat, nudarentur. Nunc autem marinæ cochleas, quas murices uocant, & acuta quæc fragmenta iti dorsum supinatis martyribus substernebant: quibus omne tormenti genus & poena speciem consumentes, ad ultimum deuorandos eos bestiis exponebant. Sed in his præcipue designatur, ut fortissimus effloruisse Germanicus nomine, qui per gratiam diuinæ uirtutis metum corpoream fragilitatis exclusit. Volente Germanicus
namque Proconsule persuasoriis aggredi uirum, & obijcere ei primæ Martij. aitatem florem, debere cum suum ipsis miserationem capere: ille nihil moratus, sponte dicitur præparatam sibi bestiam prout casu uel uitardantes increpans poenas, & iniquæ hitus uitæ ultero uelocem expeditissime discessum. Verum cum ex huius tam insigni morte stuporem copiæst astantis populi multitudine, & totius Christianorum gentis mirari uirtutem de contemplanda morte cepissent, conclamant omnes: Tolle impios, Polycarpus requiratur. Sed etiam ex acclamatione grauis perturbatio fieret. Corinthum Corinthianum quendam natione Phrygem nuper de suis regionibus aduentantem, accedit, primò quidem belialis ceteraque tormenta sponte lacessere: de hinc fratri animis cedere, ad ultimum etiam salutem segnitia perdere. Quae res eum ad martyrium procacia potius & temeritate, quam deuotione profluisse declarat. Ipse namque se iudicis ingenerat. Victor itaque exemplum evidens omnibus dedit, cautijs in rebus talibus & circumspectius agendum, quia non temeritas, sed fides & modestia coronatur. Sed de his quidem tales gesta sunt. Insignis autem uir Polycarpus, primò quidem cum audiret uulgs in se acclamationibus excitatum, in nullo penitus motus est, sed manu impavidus. Tranquillus namque erat moribus & serenus asperci. Qui cum in eadem ciuitate ueller interitus permanere, acquiescens tamen

AA 2 depre-

524 ECCLESIASTICAE HISTORIAS
deprecantibus se familiaribus suis, ad agnum quendam cito statu proximum
secedit; atque ibi cum paucis, die nocteque nihil aliud quam in orationibus per
manet: pro pace Ecclesiarum, quae ubique sunt, supplicans Deo, quod ei face
te in omni uita sua moris perpetui fuit. Sed is in oratione positus, ante tri
duum quam comprehendetur, uisionem uidet per noctem, cervicu capi
tis sui flammis esse consumptum. Cumque euigilasset, post uisum interpreta
tus est astantib. somnium suu, dixitque pro certo se ob Christum perigrin
uia extum sortiturum. Imminente igitur questione, rursus fratum chari
tate compulsius, commigravit in alium locum. Quo non multo post inquisi
tores eius ingredi, correptis diuibus pueris, & altero ex his ueberori per
indictum eius ad Polycarpum peruenientum, cum iam declinaret dies. Et in
grefsu, ipsum quidem offendunt in superioribus quiescentem. Vnde cum
posset facilis ei transitus esse ad alteram domum noluit dicens: Voluntas Do
mini hat. Quin imo & cum compere iste sedet comprehensores suos, in eis
cursum ei progrexius, late admodum uultu ac placido cōpellare uiros coe
pit cum ingenti oris gratia, ita ut illi mirarentur & stupecent, quid tantum
studii fuerit, ut uir illius grauitatis & honestatis in tam longua xata, &
tanta uita autoritate positus, perquiri & comprehendendi iustus sit. Sed illen
hil moratus, continuo apponi mensam hostibus quafi hospitibus iubet, ac
eis epulas largius ministrari, unius horae ab eis spacio orationis gratia impe
trato. Orabat igitur tanta Dei gratia repletus, ut admirari cur omnes quad
erant: & ipsi qui ad comprehendendum eum uenerant, ponenter, quod
tam honestum uitum ac Deo dignum, & ipsa xata uenerabilem, rapere u
berentur ad peccata. Est post aliquanta eadem scriptura uerbis ipsi talia con
tungit ex ordine. Postea uero quam finiuit orationem, memoriam faciens
omnium que seneque nosse potuit, maiorum minorumque, nobilium & igno
bilium, & totius catholicæ Ecclesiæ, qua per orbem terræ est, instantem
hora progradientur, & asino sedens ad ciuitatem deuebatur, cu[m] ellet dies ma
gni sabbati. Pergenti occurrit et Prefectus pacis Herodes nomine, & pater
sabbati.
Dies magni
Herodes pre
fectus pacis.

sabbati, dicentes: Quid enim mali est, dicere Deum Cæsarem, & immola
re, & de cætero uiuere securum. Hec ille primo citius audiuit. Sed ubi pet
siltebant, ait ad eos: Quid multis opus est facturus non sum quod dicitis.
At illi posteaquam nihil se profecisse fenserit, indignatione commoti, cum
contumeliam eum uehiculum deturbant, ita ut pedem laderet præcepit actus.
Sed quasi nihil fuisset iniuria, tota alacritate contentus, pergebat ad stadium
quo duci fuerat imperator. Cum uero tumultus ingens in stadio exinguens
sua eius fuisset exortus vox de celo dela pia est: Fortis esto O Polycape, & ui
rili age. Sed autorem quidem uocis uidere potuit nemo, auditus tamen
ad plurimos uenit. Inter ea animatur ad suorem tumultus populi uidens
quia Polycarpus introducitur. Cumque eminus a Proconsule interrogaretur,
spondebat Polycarpus: se esse confiteretur. Ergo, inquit, habeto atatis tuæ re
uerentiam, & parcens ultimæ senectuti tua, iura fortunam Cæsaris, genens
de prioribus penitendum, & condrama etiam tu. Tolle sacrilegos. Tu Po
lycarpus toruo uultu ad populum, qui in stadio residebat, apsciens, eleua
ta ad cœlum dextera, cum gemitu proclamat, & dixit: Tolle sacrilegos.
Sed insidente Proconsule, & dicente, iura fortunam Cæsaris: & dñe in Chri
stum conuicia, & dimitto te. Polycarpus ad hanc: Octoginta, inquit, & sex
annis seruo ei, & nihil me laesit inquam, quomodo pollium male dicere &
blasphemare regem meum, qui salutem mihi dedit? Cumque iussum uel
mentius

Vox de celo.

iura fortunam
Cæsaris.

LIBER QVARVVS.

mentius urgeretur ut fortunam Cæsaris iuraret: Si hanc, inquit, factantiam
queris, ut ego fortunam Cæsaris iurem, & quis sim ignorare te simulias, cum
omni libertate audi à me, quia Christianus sum. Si uero etiam rationem iuris
Christianæ religionis accipere statue diem, & audi. Proconsul dixit: Suade
hoc populo. Polycarpus ait: Tibi quidem respondi. Docemur enim princi
pibus & potestatibus ijs quæ à Deo sunt, honorem deferre, eum felicet qui
religioni non sit contrarius. Populu autem furenti sati facere, nō est meum. Magistratibus
quatenus obe
dendum.
Proconsul dixit: Bestias habet paratas, quibus objiceris, nisi citio pœnitue
ris. At illi respondit: Adhibeatur. Nobis enim immobilis stat sententia. Nec
possimus de bono ad malum per pœnitendum comutari. Melius autem
era, si hi mutarentur ad bona, qui peruerterant in malis. Tunc Proconsul:
Igni te, inquit, faciā consumi, si tibi bestias contemnē uidentur, nec pro
positi recipis pœnitendum. At ille: Ignem minaris, inquit, hunc qui ad mo
mentum incenditur, & paulo post extinguitur, quia ignoras futuri iudicii
ignem æternum, qui ad perpetuas poenas præparatus est impiorum. Sed
quid morarist? Adhibe utrum uoles. Hæc & multa alia his similia dicens Po
lycarpus, confidentia simul & letitia replebat, ita ut alacritatem uultus
eius, responsumque constantiam Proconsul maximo stupore miraretur.
Misso igitur curione ad populum, iuber uoce maxima prætestari, Polycar
pum tertio confessum Christianum se esse. Quo audito, uniuersa multitudi
nat gentilium quam ludorum Smyrenenium ciuitatem, cum ingenti fu
tore acclamabant. Hic est totius Asiae docttor & pater Christianorum, no
strorum autem subuersor deorum. Ipse est, qui multos docet, ne immolent,
neue adorent deos. Et post hac uerba acclamabat Philippo munera, ut
leone Polycarpus dimitteret. Qui respondit non sibi licere, qui iam editio
nis suæ munus explesset. Tunc illi omnes pariter conclamarunt, ut Polycar
pus uiuus ardet. Oportebat enim uisionem eius quam de ardente ceru
cali uidit, impleri. Quæ cum dictu citius gererentur, ipsi populis ligna, uel
de balneis, uel de publicis quibusque locis, & sarmenta congregantibus, pœ
cipue ludens ardenti ad hanc ex more feruentibus, cum omni uelocitate
extructus est rogos. Tum depositis seniori indumentis, ac zona resoluta, cal
ciamenta quoq[ue] pedibus tentabat educere, quæ nunquam nisi à religiosis
quibusque fide & deuotione semetipsos inuece præuentibus, resoluti con
suerant. Ita namq[ue] in omni etiam reliqua uita sua uenerabiliter ab omni
bus colebatur. Ut ergo expedita sunt quæ ad ignem pertinebant, cum eum
uelent rogo impositum etiam clavis affigere ait: Sinite me. Qui enim dedit
mihi ignis ferre supplicium, dabit ut & sine clavos affixione flamas im
mobiliter perferam. Tum illi omisssis clavis, vinculis uis sunt solis. Quibus
post tergum manibus reuincit, uelut electus aries, & ex magno gregi al
sumptus, acceptabile holocaustum omnipotentis oblatus est Deo, has pre
ces etiam in ipsa passione profundens: Deus dilecti & benedicti filii tuu
su Christi pater, per quem tui agnitionem suscepimus: Deum angelorum
& uirtutum & uniuersæ creatura, ac totius iustorum generis, qui omnes
corant te uiuunt, benedico te, qui me in hanc diem atq[ue] in hanc horam per
ducere dignatus es, ut particeps existerem martyrum, & calicis Christi tui
in refusione uite eternæ animas ac spiritus mei per incorruptionem spi
ritus sancti, in quibus suscipiar in conspectu tuo hodie, tanquam sacrificium
pingue & acceptabile. Sicut præparasti & presignasti, ita & fecisti. Verus es
tu, & sine mendacio Deus propterea & in omnibus laudo te, & benedico
te, & glorifico te per eternum Deum & pontificem Iesum Christum dilectum

Iudei perfec
tores Christi
horum.

AA ; filium